Rolverwagting van Gebiedstoesighouers IN 'N AANTAL TRANSVAALSE PROVINSIALE HOSPITALE

S VAN TONDER
Departement Verpleegkunde, Unisa

SUMMARY

The area supervisor has an inviduous role to fulfil. She has part of the chief matron's responsibilities but not her authority. At the same time she functions as a person with specialised and extensive knowledge.

An in depth literature study has revealed that the area supervisor has eight roles namely that of leader, co-ordinator, clinical expert, supervisor, educator, human relations expert, and inspectress. Area supervisors fill different roles and each area supervisor has a preference for specific roles.

From research undertaken in the Transvaal these roles were placed in a priority sequence. The findings indicate that area supervisors have role expectations but that these role expectations are not satisfied.

INLEIDING

Die rol van die gebiedstoesighouer is 'n onbenydenswaardige een want die gebiedstoesighouer is 'n persoon wat 'n deel van die hoofmatrone se verantwoordelikhede het maar nie haar gesag nie. Sy funksioneer terselfdertyd as 'n spesialis en as iemand met 'n breë kennis. Sy voldoen aan die botsende eise van haar seniors, haar ondergeskiktes en ander toesighouers terwyl die werk nietemin gedoen moet word. Weens die botsende en veranderende eise wat aan die toesighouer gestel word, is dit dikwels vir haar moeilik om 'n konstante gedragspatroon te ontwikkel of konstante funksies uit te voer (Uyterhoeven: 76).

Sommige organisasies sien die pos van die gebiedstoesighouer slegs as tydelik en as voorbereiding en ondervinding vir verantwoordelikhede op uitvoerende vlak. In werklikheid is hierdie pos egter belangrik vir die organisasie want dit is die beslissende vlak vir die implementering van die organisasie se doelwitte (Dressler: 358).

Die gebiedstoesighouers is afhanklik van die gedragsondersteuning van beide die hoof-/eerste matrone en die verpleegkundiges. Beide kategorieë heg verskillende verwagtings aan die rol van die gebiedstoesighouer. Die gebiedstoesighouer identifiseer haarself met

die gegriefdheid van die verpleegkundiges in haar area teenoor die hospitaal se organisatoriese gestruktuur en professionele eise van haar beroep, en as administrateur vereenselwig sy haarself met die hoof-/eerste matrone wat van haar verwag om gesag uit te oefen (Dressler: 359).

ROLSIENING

In die literatuur oor verpleegtoesighouding verwys talle skrywers na die verskeie rolle van die verpleegtoesighouer.

In Phoenecia verwys Searle ook na talle rolle. Ten eerste verwys sy na die rol van toesighouer wat saalinspeksies doen en die eise wat dié rol aan die gebiedstoesighouers stel (Searle (1961): 2). Tweedens wys Searle op die toesighouer se leierskapsrol waar sy die gebiedstoesighouer sien as die leier in die hospitaal wat die naaste is aan diegene wat die verpleegsorg voorsien en diegene wat die verpleegsorg ontvang (Searle (1961): 7). Ten derde verwys Searle na die rol van die gebiedstoesighouer as opvoedkundige (Searle (1961): 46-49). In 'n latere publikasie van Searle verwys sy na die gebiedstoesighouer se rol as kliniese deskundige en vindingryke persoon (Searle (1982): 41).

Watkinson onderskei drie rolle van die verpleegtoesighouer en wel in die volgende volgorde: leier, kennisbron en handhawer van goeie menseverhoudings (Watkinson: 1 046).

Aan die anderkant gee Carr die rolle van die verpleegtoesighouer in die volgende volgorde aan: toesighouer, opvoeder en handhawer van menseverhoudings (Carr: 89).

Manez plaas weer klem op die verpleegtoesighouer se koördineringsrol (Manez: 65).

White het navorsing gedoen oor die persepsie van leierskapstyle deur verpleegkundiges in leierskapsposisies. Sy plaas heelwat klem op die leiersrol van die verpleegtoesighouer (White: 44).

Falls verwys na die deskundigheid van die gebiedstoesighouer (Falls: 15).

Die gebiedstoesighouers vervul verskillende rolle en elkeen het 'n voorkeur vir spesifieke rolle.

ROLVERWAGTINGS VAN GEBIEDSTOESIGHOUERS

Met onlangse navorsing wat in Transvaal gedoen is oor die rol en funksies van gebiedstoesighouers in hospitale is 'n lys van agt rolle aan gebiedstoesighouers gegee om in prioriteitsvolgorde te plaas volgens hul siening van die rol van die gebiedstoesighouer.

Aan die hand van 'n omvattende literatuurstudie is agt rolle geïdentifiseer, naamlik die rolle van leier, koördineerder, vindingryke persoon, kliniese deskundige, toesighouer, opvoeder, deskundige in menseverhoudings en inspektise.

Om die prioriteitsvolgorde te bepaal is die Likert-tipe skaal aangepas om 'n rekeningkundige gemiddelde te verkry. Die prioriteitsvolgorde wat bepaal is, is soos volg.

Hierdie artikel is gebaseer op 'n verhandeling ingehandig vir die graad MA(Cur) by Unisa.

Eerste — Leier

By uitstek het die gebiedstoeshouers hul rol as dié van 'n leier gesien. Hul wil graag die leier wees van die verpleegspan en hul leidinggewende funksies het 'n hoë positiese respons getoon, maar ander aspekte het aangedui dat hul geïsoleerd is en buite die verpleegspan staan. Die navorsing het getoon dat gebiedstoeshouers hulself nie as die leiers van die verpleegspanne sien nie.

Tweede — Deskundige in menseverhoudings

Die plasing van die rol is volgens die bevindings van die ondersoek geregverdig. Gebiedstoeshouers gee hoë prioriteit aan die handhawing van menseverhoudings en sien dit as 'n belangrike aspek van hul funksies. Die navorsing het egter getoon dat byna die helfte van die gebiedstoeshouers wat by die ondersoek betrek was oor min of redelike vermoëns beskik om goeie menseverhoudings te handhaaf of oor hul menseverhoudings onseker is. Die gebrek aan vermoëns om die funksie te verrig moet die gebiedstoeshouer frustreer. Hierdie bevinding is 'n aanduiding dat indiensopleiding oor menseverhoudings onontbeerlik is.

Derde — Koördineerder

In hierdie verband verwys Falls na die besondere vermoë waaroor die verpleegtoeshouer moet beskik om verskeie dissiplines in die gesondheidspan te konsulteer en om hul aktiwiteite te koördineer met die oog op beter pasiëntsorg (Falls: 15). Die navorsing het egter 'n gebrekkige koördineringsbesef by gebiedstoeshouers aangedui wat saamval met 'n gebrek aan kontak en kommunikasie met ander dissiplines in die gesondheidspan. Alhoewel die ondersoek aangedui het dat die gebiedstoeshouer se koördineringsfunksies nie na wense is nie, kan die plasing van koördineerder as bewys verklaar word.

Vierde — Opvoeder

Die onderrigverantwoordelikhede van die gebiedstoeshouer sluit haar verantwoordelikhede ten opsigte van indiensopleiding, oriëntering, kliniese onderrig en formele onderrig aan na-registrasiestudente in.

Die ondersoek wat gedoen is het getoon dat gebiedstoeshouers toesien dat die saalsusters hul verantwoordelikhede ten opsigte van onderrig nakom en dat daar goeie samewerking tussen saalsusters en kliniese dosente bestaan. Dit het egter ook getoon dat gebiedstoeshouers nie by beplanning van opleidingsprogramme betrokke is of die saalsusters help en ondersteun in die uitvoering van hierdie funksies nie.

Die bevindings kan moontlik toegeskryf word aan 'n gebrek aan kennis by gebiedstoeshouers. Daar moet egter in gedagte gehou word dat die meerderheid gebiedstoeshouers oor sale van verskillende dissiplines/dienste toesig hou. In die lig hiervan kan daar nie van haar verwag word om 'n deskundige ten opsigte van al die dissiplines/dienste te wees nie. Dit kan moontlik die rede wees waarom so 'n groot persentasie gebiedstoeshouers nie by indiensopleiding en kliniese onderrig betrokke is nie.

Daar is nie genoeg bewyse in die ondersoek gevind wat dié plasing regverdig nie.

Vyfde — Toeshouer

Die toesighoudende funksies van die gebiedstoeshouer is gebaseer op die kontroleringsfunksies, saalrondtes en addisionele rondtes wat sy moet doen om pasiënte te besoek en op die kontroliering of inspeksie van elke aspek van die aktiwiteite in haar area van toesig.

Die bevindings van die ondersoek toon 'n sterk toesighoudingstendens aan die kant van die gebiedstoeshouers. Tog sien die gebiedstoeshouers hul rol nie as dié van toeshouer nie. Die plasing van die rol van toeshouer kan nie uit die ondersoek gestaaf word nie.

Sesde — Vindingryke persoon

Sewende — Kliniese deskundige

Die plasing van vindingryke persoon, sesde en kliniese deskundige, sewende stem ooreen met die bevindings van die ondersoek.

'n Groot hoeveelheid gebiedstoeshouers in Transvaal toon 'n gebrek aan 'n sekere peil van kennis en insig in die uitvoering van hul rol

en funksies as 'n hoofverpleegkundige. Die bevinding spruit voort uit die feit dat gebiedstoeshouers nie in besit is van 'n na-registrasiekwalifikasie wat op hul toesiggebied toepaslik is nie. Daar is min getuienis wat bevestig dat na-registrasiekwalifikasies bepalend is vir die gebiedstoeshouer se toesiggebied. Genoemde stelling kan ook toegeskryf word aan die feit dat die meerderheid gebiedstoeshouers oor sale/eenhede van verskillende spesialiteite of dienste toesig hou.

Bevindings van die ondersoek het ook aangedui dat gebiedstoeshouers hul na-registrasiekwalifikasies sien as nie-toepaslik op hul toesiggebied. Dit kom daarop neer dat die gebiedstoeshouers nie hul breër teoretiese kennis in die praktyk kan toepas nie en dit moet noodwendig tot frustrasie lei.

Agste — Inspektrise

Die plasing van die rol kan nie uit die ondersoek gestaaf word nie. Die nagaan van voorrade in die afdelings, afskryf en vervanging van toerusting, van bestellings vir voorrade, van verslae wat deur die verpleegpersoneel opgestel word en die kontroliering van diensroosters en verskeie boeke in die sale/eenhede onder haar toesig is 'n funksie van die gebiedstoeshouer. Sy moet gereelde rondtes/inspeksies in haar area onderneem en alle items nagaan wat sy veronderstel is om te kontroleer (Searle (1982): 40-41).

Die plasing van die rol dui daarop dat die gebiedstoeshouers hulself nie graag in die rol van inspektrise sien nie. Tog het die ondersoek getoon dat sy 'n sterk kontrolieringsfunksie verrig.

GEVOLGTREKKING

Die gevolgtrekking wat gemaak kan word uit die bespreking van die rolverwachting van die gebiedstoeshouer is dat die werklikheid in verband met toesighouding, nie met die rolverwachtings van die gebiedstoeshouers ooreenstem nie. Die funksies wat aan die gebiedstoeshouers opgedra word, voldoen nie aan haar rolverwachting nie. As daar nie aan die rolverwachting voldoen word nie kan daar ook geen werksbevrediging wees nie.

Vervolg op bl. 56